

بررسی علل حذف در گله های شیری استان اصفهان در سال ۱۳۹۱

نویسنده: فرحناز رعیت دوست - کارشناس بخش فنی تعاونی وحدت

طول عمر اقتصادی و ماندگاری گاو شیری در گله از مهمترین موضوعات در پرورش گاو شیری است که روز به روز مورد توجه بیشتری قرار می گیرد. علت این توجه افزایش میزان حذف گاوهای شیری در بسیاری از گله ها می باشد. حذف زیاد گاوهای شیری شرایطی را بوجود می آورد که سبب می شود تعداد معدودی از گاوهای شیری به مرحله بلوغ جسمی و تولید کامل خود برسند و گله نیز به ندرت به چهارمین دوره شیردهی خود نزدیک شود. تصمیم گیری برای حذف یک گاو شیری از گله، بخشی از مدیریت گله است که موارد بسیار متنوعی را شامل شده و یکی از پیچیده ترین تصمیمات در عملیات پرورش گاو شیری است. حذف گاو به دلیل کمی تولید، مازاد بودن و یا نیاز مالی دامدار، حذف نامیده می شود. در مقابل آن، حذف گاو به دلیل مشکلات تولیدمثلی، بیماری، آسیب های فیزیکی، مرگ و ورم پستان، حذف غیر اختیاری نامیده می شود. تحقیقات نشان می دهد که درآمد واحدهای پرورش گاو شیری با کاهش سطح حذف غیر اختیاری افزایش می یابد. با کاهش حذف غیر اختیاری یا اجباری، طول عمر تولیدی گاوها افزایش می یابد و این امر فرصتی برای توسعه اندازه گله و همچنین زمینه حذف اختیاری بیشتر را فراهم می کند. یک گاو تا زمانی که هزینه های مربوط به پرورش یا خریدش را جبران نکند، سودی تولید نمی کند. این مسئله بین ۲ تا ۳ دوره شیردهی زمان می برد که با قیمت فعلی خوراک دام و شیر شاید به شیردهی سوم نزدیک تر باشد. اگر گاوی پیش از این که هزینه های مربوط به پرورش خود را جبران کند، حذف شود، واحد تولیدی دچار زیان می شود. شناخت مهمترین دلایلی که موجب می شود گاوها در طول سال گله را ترک کنند، ابزار مهمی برای تعیین و شناسایی مشکلات و ضعف مدیریت می باشد. با شناخت این مولفه ها می توان توصیه هایی برای بهبود مدیریت در گله نمود. طی سال ۹۱، مجموعاً تعداد ۱۰۸۲۸ راس دام حذف شده اند که از این تعداد ۱۸/۷ درصد از دامهای حذفی آبستن و ۸۱/۳ درصد از آنها غیرآبستن بوده اند. همانند آنچه که طی سالهای اخیر شاهد بوده ایم، در سال ۹۱ نیز بیشترین علت حذف به دلیل بیماری ها (۳۹/۵۵ درصد) و سپس به دلیل مشکلات تولیدمثلی (۳۱/۳ درصد) بوده است که در مقایسه با سال ۹۰، حذف به علت بیماریها ۰/۷۵ درصد افزایش و حذف به دلیل مشکلات تولیدمثلی ۴/۵ درصد کاهش یافته است.

در گروه حذف به علت بیماریها، ۱۵/۲۵ درصد از حذف دامها به دلیل یون و ۵/۸ درصد به دلیل ابتلا به اسهال اتفاق افتاده است که در مقایسه با سال ۹۰ درصد ابتلا به یون ۱/۰۵ درصد کاهش و درصد ابتلا به اسهال ۱/۵ درصد افزایش یافته است. عدم ورود حیوانات آلوده به گله، تعیین و اجرای مقررات مدیریت و کنترل عوامل موثر از قبیل آلودگی کود، آغوز، شیر، غذا و آب و در نهایت تشخیص حیوانات بیمار و جداکردن آنها از بقیه گله سه کلید اساسی در جهت پیشگیری و کنترل بیماری یون است.

۱۰/۸ درصد از حذف های دامها در گروه بیماریها به علت ابتلا به لکوز بوده است. جهت جلوگیری از وقوع لکوز در گله موارد زیر را در نظر بگیرید: ۱- استفاده از سرسوزن های استریل انفرادی در تزریقات و خونگیری ها- ۲- شروع اجرای واکسیناسیون از دام های جوان به دام های بالغ و حتی المقذور استفاده از سرسوزن های استریل انفرادی در مایه کوبی ها- ۳- شستشو و ضدعفونی وسایل خال کوبی، پنس تکه برداری و سم چینی در فاصله عملیات روی هردام- ۴- استفاده از شاخ بره های الکتریکی و یا ضدعفونی وسایل شاخ بری در فاصله عملیات روی هردام- ۵- استفاده از دستکش مامایی بطور انفرادی برای هردام در عملیات توشه رکتال- ۶-

استفاده از دستکش مامایی بطور انفرادی برای هردام در عملیات تلقیح مصنوعی و مامائی-۷- در عملیات سخت زایی و زایمانها از وسایلی که قابلیت ضد عفونی داشته باشد استفاده گردد-۸- تغذیه گوساله ها با شیر جایگزین یا تیمار شیر و آغوز با استفاده از پاستوریزاسیون کند-۹- کنترل حشرات به منظور به حداقل رساندن انتقال خون توسط حشرات خونخوار.

در گروه حذف به دلیل مشکلات تولیدمثلی همانند سال ۹۰ بیشترین علل حذف مربوط به عدم آبستنی و نازایی (۵/۶۴ درصد) و سقط (۶/۱۶ درصد) بوده است. علاوه بر عدم آبستنی و سقط، ۹/۴ درصد از حذف های تولیدمثلی به علت متريت و آندومتريت رخ داده اند که در مقایسه با مدت مشابه قبل این آمار ۸/۰ درصد کاهش یافته است. عوامل تغذیه ای، محیطی، تزریقات رحمی، تشخیص نادرست فحلی، میکروارگانسیم ها و کمک دامدار به زایمان گاو همگی در بروز متريت در گاو دخیل هستند.

آسیب های فیزیکی و جراحی و صدمه حدود ۱۷ درصد از حذف گاوها را تشکیل می دهد که بعد از بیماریها و تولیدمثل در رده سوم قرار می گیرد. گاوهایی که مدیریت انتقال ضعیف تری داشته اند و احتمالاً بیماری های متابولیکی بیشتر و فیزیک ضعیف تری داشته اند، توسط گاوهای مهاجم بیشتر آسیب می بینند و تراکم بیش از حد گاوها این تهدید را بیشتر نمایان می کند. کنترل میزان تجمع کود، کاهش آسیب های فیزیکی را به دنبال خواهد داشت. مشکلات مربوط به سم و زخم پاها تهدیدی برای بروز آسیب محسوب می شود. آسیب های فیزیکی ضرر اقتصادی فراوانی به همراه دارد که با اصلاح مشکلات دوره انتقال و آسایش دام به حداقل خواهد رسید.

در گروه حذف به علت جراحی و صدمه همانند سال ۹۰، حدود ۹۵ درصد حذف ها به دلیل جسم خارجی و پریکاردیت اتفاق افتاده است. از آنجا که این مورد به راحتی با عملکرد مدیریتی گله قابل پیشگیری است، لذا توصیه می شود:

- ۱- اگر علوفه ها از باغات میوه و باغات کنار مناطق مسکونی تهیه گردیده است، مواظب جسم خارجی در آنها باشید.
- ۲- پس از هر بار تغذیه ضایعات باقیمانده در آخور را قبل از نوبت تغذیه بعدی تمیز کنید.
- ۳- بمنظور کاهش اثرات زیانبار جسم خارجی احتمالی همراه مواد خوراکی از قرار دادن آهنربا در سن معینی در شکمبه گاوها غافل نباشید.
- ۴- در هنگام استفاده از علوفه دقت کرده و مواد خارجی و مواد خوراکی فاسد شده و مسمومیت زا را جدا نمایید.
- ۵- موادی نظیر قطعات نایلونی، سیمهای برق و قطعات پلاستیکی را از دسترس گاوها و بخصوص گوساله ها خارج نمایید.
- ۶- از جمله علائم اختلالات دستگاه گوارش کاهش میزان آب و غذای مصرفی می باشد، لذا دقت در میزان مصرف آب و خوراک حیوانات، می تواند ما را از سلامتی دستگاه گوارش آنها مطمئن سازد.

مقایسه علل حذف در استان اصفهان

براساس بررسی های صورت گرفته بر روی درصد و علل حذف در استان اصفهان در طی سال ۱۳۹۱ در واحد فنی تعاونی وحدت و مقایسه این آمار با آمارهای جهانی، بیشترین علل حذف و نقاط قوت و ضعف مدیران این صنعت تا حدودی مشخص گردید و همانطور که از نمودار روبرو بر می آید، بیشترین آمار حذف در استان متعلق به بیماریهاست که به نظر می رسد بیماریهای عفونی، بالاترین آمار را به خود اختصاص می دهد و بایستی اصلاح نژاد عمدتاً بر روی مقاومت به بیماری و مشکلات تولیدمثلی متمرکز شود زیرا ماندگاری تا حد زیادی به تولیدمثل بستگی دارد. محققان معتقدند که بهتر است تنها ۱۵٪ از نرخ کل حذف را حذف غیر اختیاری به خود اختصاص دهد، حال آنکه در طی سال گذشته در استان این عدد در حدود ۸۸ درصد کل نرخ حذف را به خود اختصاص می دهد که فاصله زیادی با سطح مطلوب دارد. از آمار مرگ و میر در گله های گاو شیری متاسفانه به دلایل عدم دسته بندی یکسان و قاعده سازی صحیح مبحث حذف، اعداد دقیقی در دست نیست که امید است کارشناسان و دست اندرکاران این صنعت، الگوی صحیحی مطابق با جداول DHI برای حذف در نظر گیرند.

